

הלכות בציעת תפת סימן קסח

(עב) שעת אפייה. (עג) ויש חולקין ואומרים דכל שתחלת העשה עכה, *אפלו רפכה אחר-כך במים וישעאה ספגנין (פרוש), עשה שלשה וישעאה במין ספוג) ובשלה במים או טגנה בשמן, מברך עליה 'המוציא' (עד) * (ונהגו ב) (עה) להקל. (עו) וירא שמים יצא ידי שניהם (עז) ולא יאכל אלא על-ידי שיברך על לחם אחר תחלה: (הגה וכל זה לא מברי אלא בדאית בה (עח) לאחר אפייה (עט) תאר לחם ולחן הסור והפוסקים). אכל אי לית בה תאר לחם, בגון לאקשיין שקורין ורומזלי"ה, לכלי עלמא אין מברכין עליהם 'המוציא'

ט רבנו חם פסקים
ל"ו מה שכתב
ובכרות לו

באר היטב

בחלה. אכל אגן קריל הפטורה כ"ט ב"ד ס"י שכ"ט, עמ"א: (ב) להקל. פי' שאין מברכין המוציא רק במ"מ, ומ"מ נ"ל שאם שבע ממנו הני ספק דאורייתא וצריך

משנה ברורה

ואחר-כך נמלך, שהוא חייב בתלה לברך הכל, כמבאר ב"ורה-דעה סימן שכ"ט, אפלו הכי אינו מברך 'המוציא': (עב) שעת אפייה. דלא מקרי לחם אלא אפי', ודין שלא נאפה בתנור או במחבת בלא משקה אין שם לחם עליה. מה שאין כן לענין חלה הכל הולך אחר גלגול הקמח במים, שאז חל הייב הפירשת חלה שנעשית עשה ושוב לא נקבע ממנה על-ידי בשול וטגון: (עג) ויש חולקין וכו'. ודבינא להו ודין דמענקא הנה בליתו עכה (סט) ועמה אית בה תאר לחם, מברך 'המוציא', ואפלו באוכל אכילת עראי שלא קבע סעודה על זה, דלחם גמור הוא לדידהו, וכדלקמן בהג"ה: (עד) ונהגו וכו'. פרוש, (ע) פסקא הראשונה דאין צריך לברך 'המוציא' ושלש ברכות: (עה) להקל. כתב המגן-אברהם, דזה דוקא בלא אכל כדי שביעה, דחייב ברכת-המזון שלו הוא רק מדרבנן. לכה נקטינן פדעה ראשונה להקל. (עו) אכל באכל כדי שביעה, דחייב ברכת-המזון הוא מדאורייתא, צריך לברך ברכת-המזון מספק, וכן משמע מהג"ה. אף כל זה בשעה שלש ועשה בליתו עכה הנה דעתו לאפות פת, אלא שאחר-כך נמלך ועשה אותה ספגנין, אכל כשהנה דעתו מתחלה לבשל ולטגן אותה, אפלו אכל כדי שביעה אין מברך עליה ברכת-המזון רק ברכה אחת מעין שלש: (עו) וירא שמים יצא וכו'. הינו (עז) אפלו בשהיה דעתו בשעת בליה לבשל ולטגן: (עח) ולא יאכל וכו'. הינו אפלו אכילה מועטת בלא קביעת סעודה: (עט) לאחר אפייה. הלשון אינו מדקדק כל-כך, ופרושו (עג) אחר הבשול בקורה והטגון במחבת. והקפידו הרבה (עד) אחרונים דוקא אם יש בהפרוסות פניו, דאי לא הכי, על-ידי הבשול או טגון נתבטל שם לחם. ולא דמי לסעוף י דלא בעינן תאר לחם בליש פניו,

באר הגולה

כתוב: הואיל ונמוק, ועל-פי גרסא זו הדבר כפשוטה, דמירי שנשתתה הרבה ונמוק הפת עד שאקבה על-ידיה צורתה, וכפ"ל בסע"ף יא, ואין נפקא מנה קלל בין זין לבין לאדם. ואף דבעל הג"ה שם (הוא בנו של השל"ה ז"ל) מציד להלכה בגרסת הרמ"א, מפל מקום קשה מאד להקל בזה למעשה, (צריך עיון לדינא: * אפלו רפכה וכו' ובשלה וכו'). כפל הלשונות אינו מדקדק כל-כך, ובפוסקים לא נזכר רק שבשלה במים אחר ששעה מתחלה העשה עכה, עין בבית-יוסף, ובלשון רבנו יונה כתוב: אם היתה בליה עכה ואחר-כך רפכה על-ידי פשקין, והכונה שבשלה במשקין כדמוכח שם, אכל שמי הלשונות בחדר באונה קתור. ואולי הדרך לעשות כן, לזכר מתחלה במים ואחר-כך לבשל ולטגן. והיותר נכון, שמה שכתב "ובשלה" הוא כמו "שבשלה", והוא פרוש למה שכתב בתחלה "אפלו רפכה ועשה ספגנין", דהינו ששעה אותה בליה רפה וספגנין על-ידי שבשלה במים: * ונהגו להקל. עין במשנה ברורה במה שכתבנו שם המגן-אברהם והג"ה. ואחר כך כתבנו: אף כל זה וכו'. וטעם לכל זה, אף שהמגן-אברהם לא חלק בזה, דהנה הפרימגדים וכן בבית-מאיר הקשו באמת על המגן-אברהם הלא מעקר הדין אין צד ספקא, וקריעת רב הפוסקים דקומי בשיטת רבנו שמשון וכדכתוב בבית-יוסף, ואולם לפי מה שהלכנו הדין נכון לדינא, דברבנו שמשון ורמב"ן ורא"ש ור"ת הפוסקים העומדים בשיטתו לא נזכר כלל חלוקא להמוציא מתלה, אלא דהם חלקו על עקר דינו של רבנו עם לענין מלה, דגם בשהיה מתחלה בליה עכה לא סיגי לחיבה בתלה היכי דחשב מתחלה לבשל ולטגן, ודין ולא נקרא לחם לענין חלה הוא הדין לענין 'המוציא' לא נקרא לחם; אכל סבא זו, דאף היכא דחייב בתלה עם לדידהו, בגון בנמלך, אפלו הכי לענין 'המוציא' לא נקרא לחם, לא נזכר גם כלל וואדברה, כמה אחרונים נוטים לומר דלדעת רבנו שמשון גם-כן אינו חלוק 'מוציא' מתלה, וכמו לרבנו חם, עין בב"ח ובקרבן-תנאל, ובבג"ת ישע האריך בזה הרבה, אלא שהמסבר סמך על דעת רבנו יצחק וכתבנו שם בשיטת רבנו שמשון והרמב"ן ורבנו יונה שחלקו כן, ועל-פני-פנים אין זה ברור לדחות דעת רבנו חם ור"י הזקן שכתבו בהדיא שאין לחלק בין חלה 'המוציא', וכמו שפוזר ברבנו יונה, וכן הוא גם-כן דעת רבנו יהודה ויכמו שמוכח בתוספותיו על ברכות ובא"ר דר"ע, ומידי ספקא לא נפקא [ואף דהמגן-אברהם בעצמו כתב דעת רבנו שמשון דאפלו היכא דנמלך אין מברך עליה 'המוציא', מפל מקום לדינא וכו', וכל-שכן ליתר הפוסקים שאין סוברין כן וכמו שכתבנו], ועל-כן חלקנו בדבר והעמקנו דברי המגן-אברהם לענין דינא רק במלך: * וירא שמים וכו', שיברך על לחם אחר תחלה. עין במגן-אברהם שהביא בשם השל"ה שכתב, דכיון שבליה עכה ואין ממלאין בשום דבר וגם לא בלשון עמו, להכי פת פוטרין [פרוש, והקשה לו האף יצא ידי דעה ראשונה, הא לדידהו לכאורה אין נפטר בברכת 'המוציא', ודומיא דמה שפסק השלחן-צרוף בסע"ף ח לענין פת פוטרין דצריך לברך תוך הסעודה 'בורא מיני מזונות', והמגן-אברהם מאן בזה והקשה עליו מפע"ב בכ"ש, דגם-כן בליה עכה ואפלו הכי מברך בתוך הסעודה [והאל"ה] ביה מלשב קשיתו, ותתם הדרך לאכלו רק לקנות ולא למזון, מה שאין כן בזה; וסוברת המגן-אברהם, דהכא גם-כן לקנות הוא ולא למזון], ותרי דהכא מירי ששמלא בשו' שהוא גם-כן בא לתבשיל ולמזון ולא לקנות, והיכא שאין ממלא, נראה שיש לעשות עצה אחרת שכתבו האחרונים, שכתב לאכלו לקנות ולא לקנות. והיכא שכתב בהדיא לפטר בברכת 'המוציא' המינים אלו, בכל גווי

שער הציור

(סט) ידקספס הרמ"א בהג"ה: (ע) אחרונים: (עא) ואף דהג"ה מרובה שדי בה נקרא, דהא מדאורייתא מספקא דיוציאים בעינן שלש במקום ברכת-המזון, ואם כן שוב אינו אלא מדרבנן: (עב) יש לומר, כיון דעל-פני-פנים מחייב לברך מן התורה היכא דיש ספק ממילא מחייב לברך כל התברכות כתקונם ואף-על-פי שאינם מדאורייתא ממש, כמו אם היה מחייב בדין דאין לו לפטר עצמו בעינין שלש במקום שלש, ודומיא מה שכתבו הפוסקים בסימן סז לענין ספק קרא קריאת שמע ודחור וקרא עם ברכותיה, וכל-שכן תכא שגשח ברכת-המזון הוא ממש' רבנו ע"ה ירושע, כדאיתא בברכות מ"ח, ע"ש, ובאמת יש ראייה לזה מברכות ל"ו, שקפ"ז רבי עקיבא וברך מעין שלש, אמר לה רבן גמליאל: עד מתי אמה מכניס ראשו בין המחלאת [פרוש, דרבן גמליאל סבר דצריך לברך על שבעת המינים ג' ברכות], אמר לו: למדתנו רבנו חמ"ד וביים הלכה כרבים. וקשה, מה הנה דעתו של רבן גמליאל בשאלתו, הלא על-פני-פנים מחלאת הוא ובכלל ספק הוא, ואם כן יודע טוב לברך ברכה אחת מעין שלש מלהברות בברכות; וצריך לומר, דאכל כדי שביעה דחייב לברך ברכת-המזון, ועל-פני זה הנה לו לרבי עקיבא להחמיר בספקו ולברך שלש ברכות, ועל זה השיב לו רבי עקיבא דאין זה בכלל ספק, ההלכה כרבים. הרי מוכח מכאן דהיכא דיש ספק בכדי שביעה אם לברך שלש ברכות או מעין שלש צריך לברך שלש ברכות, אף שגם התורה יצא בעינין שלש במקום שלש. אף שפצאמי שם בפסוקא דברכי הרשע"ה דלא מירי שם בכדי שביעה מלכת אינו קשאי שהקשה שם, אין זה מברך, ויש לתרץ קשיתו באופן אחר כמו שכתבנו שם בעצמו; ועוד אפשר, דרבן גמליאל הנה אומר דמן התורה חייב ברכת-המזון כצדו, וכדעת איתא ראשונים שסבירא להו כן לדעת ר"מ: (עג) דהלא הוא דברי ר"מ לחש לשיטת רבנו חם: (עג) של"ה, וכן הסכים האבן-העזר והג"ה ובית-מאיר ופג"ה וכו', וכלא כמגן-אברהם: (עד) אבן-העזר ובית-מאיר וכו' אדם, וכן משמע מבאר הג"ה הפ"ל:

תקוים: 1 אטריית.

הַלְכוֹת בְּצִיעַת הַפֶּת סִימָן קסח

ביאורים ומוספים

(סי"ג), והאפייה אינה הופכת אותן לפת.

מאידך, דעת הגרי"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"ג סי' ל) שכיון שלאחר בישול האטריות נותנים בכלי רק מעט שמן ואופים את הקוגל, חל עליו תורת פת נוראה שם, שכיון שנותנים באטריות שמן, דינו של הקוגל כפת הבאה בכיסנין, ולכן יש להיזהר שלא לאכול ממנו כשיעור קביעות סעודה]. והוסיף (משפטי ארץ הל' חלה פ"א הע' 27), שדין זה הוא אף כשהשמן אינו מועט כל כך, שכיון שהוא נבלע באטריות ואינו ניכר בפני עצמו, אין הדבר נחשב כטיגון אלא כאפייה.

והחזו"א (מעשה איש ח"ג עמ' קכא) הסתפק בדבר, ואמר שיש בקוגל שאלה של ברכת המזון, וכן דעת הגרי"ג קרליץ (חוט שני ברכות ס"ק ה) שיש להסתפק אם קוגל דומה לחלוט שלבסוף נאפה, ולפיכך אם אכל ממנו כרי שביעה, יש לברך עליו ברכת המזון מספק.

[משנ"ב ס"ק פד]

פת גמור הוא 66.

66) ולענין קוגל אטריות, כתב הגרש"ז איערבך (מאור השבת ח"ב פניני המאור סי' כד ס"ק יא ו-יג, ושש"כ ח"ג פנ"ד הע' סה) שדינו כפת מבושלת ולא אפויה, ולכן אף אם קובעים עליו סעודה הרי הוא פטור מנטילת ידים וברכת המזון, אך הוסיף שהמחמירים ביה יש להם על מה לסמוך. ובספר מאור השבת (שם הע' קיה) כתב שמנהג גדולי ירושלים היה לאכול בשבת בבוקר לאחר הקידוש קוגל אטריות ולא עוגות וכדו', כיון שבכך נמנעו מספק של קביעות סעודה. וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פי"ב תשובה ו), שאף על פי שחולטים את האטריות ולאחר מכן אופים אותן בתנור, מ"מ אין מברכים על הקוגל 'המצויא', ואף כשאוכלים ממנו כשיעור קביעות סעודה, מפני שאין לאטריות תואר לחם, כמבואר לעיל

הלכות בציעת הפת סימן קסח

באר הגולה ע

י בית יחסף ססגנא דרכמות מ כ כרכות לו

ולא שלש ברכות, ולא מקרי לחם, אכל (פ) פשטיד"א: (לא) וקרעפלי"ך² (פא) מקרי תאר לחם (מרדכי פרק כל שעה) ואין לאכלם אלא אם-סגן ברך על שאר הפת תחלה. (פכ) *וכל זה לא מירי אלא בעסה שאין בה שמן ודבש וכיוצא בו אלא שמטגן בהן, אכל אם גלוש בהן, כבר נתבאר דינו אצל פת הבאה בכיסנין): יד 'חלוט' (פרוש, כמין פת חולטין אותו ברותחין) (פג) שאחר-כך אפאו בתנור, (פד) פת גמור (לכ) הוא (פה) ומברך עליו 'המוציא'. הגה וכן דבר שבלילתו רבה שאפאו בתנור בלא משקה, דינו כפת (פו) ומברך עליו 'המוציא' ושלש ברכות, וכן אם אפאו באלפס בלא משקה (תוס' והרא"ש הר"ן פרק כל שעה ורמב"ם פ"ו מהל' חלה ושאלות וטור). ומעט טשקה שמושחין בו האלפס שלא ישורף העסה לא מקרי משקה (הגהות מיימתי פ"ג מו"ל ברכות). אכל דבר שבלילתו רבה (פז) וטגנו במשקה, לכלי עלמא לאו לחם הוא (תוספות והרא"ש והר"ן ור"י פרק כיצד מברכין): טו כטרקנין, דהינו שעושיין גמא בפירה ונותנים בה (פח) *קמח (ג) ומים מערבין בה ונאפה שם, מברך עליו 'בורא מיני מזונות' וברכה אחת מעין שלש. ואם קבע סעודתו עליו (פט) מברך 'המוציא' וברכת המזון. אכל טרייתא, דהינו שלוקחין קמח ומים ומערבים אותה ושופכים על הפירה והוא מתפשט ונאפה, אין עליו תורת לחם

באר היטב

נאפה בתנור, מ"א. וט"ז כתב דלעולם הוי כפיסין אפלו ממלאין בכשר, ע"ש ועמ"ש בס"ק יא: (לג) הוא, ובכלל זה איברי ואטיני"ך ועמ"ל: (לג) ומים. לברך בהמ"ז מספק כמ"ש ס"י קפד ס"ד, מ"א: (לא) וקרעפלי"ך² פי' שםמלאין בכשר, דאלו ממלאים במיני פירות הוי כפיסין כמ"ש ס"ז אפלו

משנה ברורה

דהתם היה תחלה פת גמור: (פ) פשטיד"א וקרעפלי"ך² וכו'. פרוש, שםמלאין בכשר, וכמו שכתב סוף סימן זה בהג"ה, דאלו ממלאים במיני פירות הוי פת הבאה בכיסנין, וכמו שכתוב בסעיף ז, ומברכין לבתחלה 'בורא מיני מזונות' בלא קבע סעודה עליו, ואפלו בנאפה בתנור. וכל זה הוא לדעת הרמ"א, אכן הש"י חולק וסבירא לה דגם פת הממלא בכשר ונגים וכהאי גוונא הוי גם כן בכלל פת הבאה בכיסנין, ואין הכי נמי בלא קבע, לכלי עלמא מברך עליו 'בורא מיני מזונות' ולאחריו מעין שלש; ובסוף הסימן נתבאר להלכה כנה: (פא) מקרי תאר לחם ואין וכו'. רוצה לומר, (עה) בירא שמים הרוצה לצאת דעת היש-חולקים הנ"ל ונהינו בנתבשל במים או נטגן בשמן: (פב) *וכל זה וכו'. פרוש: (ע) היש-חולקים הנ"ל דסבירא להו דהוי לחם גמור ומברך עליו 'המוציא' ואפלו בלא קבע סעודה, מירי נוקא בעסה שלא גלושה מתחלתה בשמן ודבש, וילך סבירא להו דכיון דהוי מתחלתה עסה גמורה פשאר לחם, לא נפקע שמה לענין חיוב 'המוציא' אף דנטגנה אחר כך בשמן ונעשה כפת כיסנין, אכל כשגלושה מתחלה בדבש וכהאי גוונא קדם הטגון, אם-כן לא היה עליו שם עסה גמורה מעולם, ולכן אף להיש-חולקים אינו כלתם גמור לברך עליו 'המוציא' בלא קבע סעודה עליו, דבריה היא פת כיסנין; ואם קבע סעודה עליו: (עו) לדעה קפיתא אינו מברך אלא 'בורא מיני מזונות', דהטגון הפקיע מתורת לחם לגמרי, וליש-חולקים מברך 'המוציא' וברכת-המזון כדן פת כיסנין: יד (פג) שאחר-כך אפאו בתנור. והוא הדין אם אפאו באלפס [גמרא] בלי משקה: (פד) פת גמור הוא⁶⁶. דלא תימא פנין דחלטה מעקרא לאו בכלל לחם הוא, קא משמע לן: (פד) ומברך עליו 'המוציא'. ואפלו היתה בלילתו רבה, שחלטה ברותחין ואחר-כך אפאה בתנור, מברך 'המוציא' [מ"א בשם הטור]. עוד הביא המגן-אברהם, דאפלו טגנו בשמן ואפאו אחר-כך מברך 'המוציא', ומוכח שם מדבריו דסבירא לה דאפלו בלא קבע עליו מברך 'המוציא'. אכן הש"י ועוד הרבה אחרונים הסכימו עמו, דטגון בדבש או בשמן וכהאי גוונא משה אותו לפת הבאה בכיסנין כמו אם גלוש באלו המינים, ובכלל קבע סעודה מברך 'בורא מיני מזונות' רעל המחיה. אכן נ"ע, דאינו נקרא פת כיסנין אלא בשטגנו בכל-כך שמן עד שהיו הם העקר בהשעם לגבי הטמא. וכמו דכתב הרמ"א בכלל דפת כיסנין בסעיף ז, עין שם במשנה ברורה: (פו) ומברך עליו 'המוציא'. אפלו בלא קבע עליו. ועין במגן-אברהם לעיל בסעיף ח, דדוקא אם לא היה דקין ביותר, דאי לאו הכי הוי בכלל פת כיסנין, ועין במה שכתבנו שם: (פז) וטגנו במשקה. ורוצה לומר, שלא אפאו על-גבי תנור אלא באלפס עם משקה, ולהכי לכלי עלמא, הינו אפלו לדעת יש חולקים הנ"ל, לאו לחם הוא, פנין שלא חל עליו שם עסה מעולם: טו (פח) קמח ומים וכו'. עין במגן-אברהם שכתב, שעושיין בלילתה רבה מאד, ולהכי מברך עליו 'בורא מיני מזונות' בלא קבע, דאי לא היתה בלילתה רבה כלי-כך, הלא מבאר בסעיף יד דאפלו בלילתה רבה, כל שלכסוף היתה אפיה בתנור מברך 'המוציא'. ועין באור הלכה: (פט) מברך 'המוציא' וכו'. דאף-על-גב שבתחלתה היתה רבה, מכל מקום פנין שאופין אותו נקמא ומתקבץ

שער הציון

(עה) הגר"א: (ע) רוצה לומר דהרמ"א לא קאמר קל זה רק לירא שמים הרוצה לצאת דעת היש-חולקים, מה שאין כן לדעה הראשונה הבשול והטגון מבשלו מתורת לחם לגמרי, ואפלו קבע אינו מברך 'המוציא': (עו) מגן-אברהם: תרגום: 1 מרקחת של מיני פירות או כשר הנאפית בין דפי עיסה. 2 כיסנים. 3 מין מאכל מסלת.

